

Nr 110.

Ankom till riksdagens kansli den 10 maj 1921 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upprättande av ett rasbiologiskt institut.

(2:a avd.)

Uti den till riksdagen den 7 januari 1921 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkten 55, föreslagit riksdagen att, i avbidan på proposition angående inrättande av ett rasbiologiskt institut för universitetet i Uppsala, beräkna dels en höjning av det ordinarie bestämda anslaget till Uppsala universitet med 9,000 kronor, dels ock på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst 91,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t uti en till riksdagen avlåten, den 11 februari 1921 dagtecknad proposition, nr 114, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

I. besluta inrättandet av ett under särskild av Kungl. Maj:t förordnad styrelse ställt rasbiologiskt institut med syftemål och verksamhet i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i återopade statsrådsprotokollet angivits; samt

II. för ändamålet i riksstaten under Uppsala universitet såsom en särskild anslagsgrupp under rubriken: institut för rasbiologi

ej mindre till avlöning åt en chef för nämnda institut uppföra ett bestämt ordinarie anslag å 8,200 kronor, därav lön 5,700 kronor och tjänstgöringspenningar 2,500 kronor;

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 6 saml. 49 häft. (Nr 110.)

än även till upprätthållande av institutets verksamhet under år 1922 samt dess utrustande anvisa på extra stat för sagda år följande belopp, att utgå såsom ett gemensamt förslagsanslag, högst, å 82,550 kronor nämligen:

till arvode åt en statistiker, tillika arkivarie och chefens ställföreträdare	kronor	6,000: —
därav 2,000 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar;		
till arvode åt en assistent (läkare)	»	5,200: —
därav 1,800 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar;		
till arvode åt en genealog	»	3,600: —
därav 1,500 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar;		
till arvode åt ett kvinnligt biträde	»	1,750: —
därav 500 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar;		
till arvoden åt extra arbetskrafter	»	15,500: —
till driftkostnader för institutet	»	26,500: —
till kostnader för institutets första utrustning	»	24,000: —

sistnämnda båda anslagsposter att enligt Kungl. Maj:ts bestämmande användas i huvudsaklig överensstämmelse med vad i åberopade statsrådsprotokollet av departementschefen föreslagits.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till omförmälda statsrådsprotokoll över ecklesiastikärenden den 11 februari 1921.

Alltsedan år 1917 har av riksdagen anvisats extra anslag såsom understöd åt docenten vid universitetet i Uppsala Herman Lundborg för utförande av rasbiologiska undersökningar. För år 1921 utgör anslaget 9,500 kronor, därav 1,500 kronor till avlönande av biträden åt Lundborg vid statistiska bearbetningar m. m. För år 1922 hade universitetet bland sina övriga riksdagspetita upptagit beredande av ett anslag av 15,000 kronor till fullföljande av omförmälda undersökningar. Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning avser emellertid att giva de rasbiologiska undersökningarna en bättre ekonomisk grundval och en fastare ställning än universitetets nämnda framställning innebar.

Uppslaget härtill har givits genom en av 1920 års riksdag i dess skrivelse nr 8 A, punkt 297, i enlighet med statsutskottets förslag och på grund av särskilda motioner framställd anhållan att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående upprättandet av ett svenskt rasbiologiskt institut samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. I sagda skrivelse framhöll riksdagen, hurusom det ville synes, som om ifrågavarande spörsmål vore av synnerlig vikt från såväl vetenskaplig som social synpunkt.

Efter verkställd utredning har nu Kungl. Maj:t framlagt förslag till upprättande av ett svenskt rasbiologiskt institut. Enligt den verkställda utredningen har det nämligen befunnits icke vara tillfyllest, att tillfälligt, mer eller mindre tillräckligt statsunderstöd lämnas åt enskilda vetenskapsmän; det erfordrades i stället ett fast organiserat forskningsarbete under samverkan av väl kvalificerade arbetskrafter. Ändamålet skulle bäst ernås genom upprättande av ett rasbiologiskt forskningsinstitut. Departementschefen har vidare framhållit vikten av att ett institut ej uppstode, grundat på en enda mans vetenskapliga kompetens och verksamhet för att, när han trädde tillbaka, upphöra av brist på andra krafter, i stånd att uppbära detsamma; genom ett fast organiserat institut skulle utbildas personer, skickade att i framtiden fullfölja det forskningsarbete, som igångsattes.

Ändamålet med institutet skulle vara att efter förmåga deltaga i det för närvarande livligt pågående forskningsarbetet på den mänskliga ärftlighetslärans område, därvid verksamheten vid institutet skulle särskilt inriktas på ett planmässigt utforskande av det svenska folkets biologiska egenskaper. Tills vidare skulle vid institutet upprättas endast en medicinsk-genealogisk avdelning.

Beträffande frågan om institutets förläggning hava delade meningar gjort sig gällande, i det att såväl Stockholm, som de båda universitetsstäderna, Uppsala och Lund, tävlat om företrädet härvid. Vid valet mellan dessa orter har departementschefen förordat Uppsala dels på grund därav, att denna stads i förhållande till Lund mera centrala läge borde ge densamma ett företräde med avseende å institutets verksamhet i bygderna samt att fullständigheten av kyrkoböckerna för äldre tider vore större i mellersta Sverige än i övriga delar av landet, dels ock emedan i viss mån en rasbiologisk institution under Lundborgs ledning redan funnes i Uppsala.

Institutet skulle, enligt Kungl. Maj:ts förslag, icke organiseras som en universitetsinstitution, utan göras till en fristående statsinstitution under en av Kungl. Maj:t tillsatt styrelse av 5 eller högst 7 personer, i vilken plats borde beredas åt representanter för medicinska vetenskaper, för statistik och biologi, varjämte chefen för det blivande institutet borde hava säte och stämma i densamma. Chefens avlöning, som föreslagits till belopp, motsvarande vad överdirektör av lägre grad i lön och tjänstgöringspenningar åtnjuter, skulle utgå å ordinarie stat, och skulle därtill komma tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg enligt enahanda regler, som kunna komma att gälla för andra med honom jämförliga befattningshavare i statens tjänst. Institutets chef skulle äga medicinsk utbildning samt hava professors titel och kompetens. Övriga utgifter för institutet skulle uppföras på extra stat. Förutom chefen skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag finnas en vetenskapligt utbildad statistiker, varförutom chefen borde kunna påräkna hjälp av en vid institutet fast anställd läkare. Vidare behövdes för forskning i kyrkböcker och arkiv en med dylikt arbete förtrogen genealog. Slutligen erfordrades medel till extra arbetskrafter, lokalhyra, materiel och uppvärmning m. m. ävensom såsom engångskostnad medel till institutets första utrustning.

Vad angår institutets plats inom statsförvaltningen, har departementschefen uttalat, att, så länge institutet vore förlagt till Uppsala, en förbindelse mellan institutet och universitetet borde upprätthållas. Institutet syntes departementschefen dock icke böra inrangeras inom ramen för den egentliga staten för universitetet, utan borde man under Uppsala universitet i riksstaten såsom en särskild anslagsgrupp under rubriken: institut för rasbiologi uppföra dels ett särskilt ordinarie förslagsanslag, högst, för chefen-professorns avlöning, dels ock de för institutet erforderliga extra anslagen.

Utskottets
yttrande.

Utskottet delar till fullo departementschefens uppfattning angående betydelsen av de forskningsarbeten, som det rasbiologiska institutet är avsett att främja. I betraktande härav och med hänsyn till den uppfattning, åt vilken riksdagen förra året gav uttryck, då riksdagen tillstyrkte utredning i ämnet, anser sig utskottet böra uttala sin principiella anslutning till Kungl. Maj:ts förslag. Ett ytterligare skäl härför förefinnes enligt utskottets mening i den omständigheten, att till föreståndare för institutet för närva-

rande kan förvärvas en förtjänt forskare, som länge arbetat inom området, och vilkens verksamhet synes utskottet böra bevaras åt fullföljandet av det arbete, han så framgångsrikt begynt. Om utskottet sålunda ansett sig böra i princip förorda Kungl. Maj:ts förslag, har utskottet dock på grund av de statsfinansiella förhållandena icke funnit sig kunna i allo tillstyrka detsamma. Utskottet håller jämväl före, att ett institut av ifrågasatt art bör så småningom få organisatoriskt utveckla sig, i den mån en dylik utveckling motiveras av de vunna vetenskapliga resultaten.

Vad beträffar den ifrågasatta organisationen och de i samband därmed stående kostnaderna vill utskottet emellertid vidkommande institutföreståndarens avlöning och ställning tillstyrka, att denne erhåller professors titel och avlöning lika med övriga universitetsprofessorer, d. v. s. 7,500 kronor jämte rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor, ävensom att sagda avlöning uppföres å ordinarie stat. Beträffande frågan huruvida ålderstillägg bör utgå till Lundborg, därest han förordnas till institutets chef, kan en dylik anordning måhända synas skälig, men torde detta spörsmål böra ankomma på Kungl. Maj:ts prövning. Chefen-professorn bör vid sin sida hava en av Kungl. Maj:t utsedd styrelse, i vilken han är självskriven medlem och som bör vara sammansatt av på ärftlighetsforskningens område sakkunniga personer, representerade såväl de naturvetenskapliga som de medicinska ämnesgrupperna, varjämte en representant för statistiken torde vara önskvärd. Styrelsen synes utskottet böra direkt sortera under kanslern för rikets universitet.

I fråga om övriga kostnader för institutet har det synts utskottet lämpligast, att till bestridande härav på extra stat beviljas ett belopp i ett för allt över vilket styrelsen må förfoga i enlighet med av Kungl. Maj:t godkänd plan. Det synes utskottet riktigare, särskilt efter den nedsättning av anslaget, som utskottet anser böra vidtagas, att användningen av detsamma bestämmes på nu nämnt sätt i stället för att i detalj angivas av riksdagen. Utskottet förordar, att det belopp, som så lunda skall ställas till disposition av det rasbiologiska institutets styrelse för år 1922, bestämmes till 60,000 kronor. Ett mindre belopp torde icke kunna ifrågasättas med hänsyn till att därmed skola bestridas alla utgifter för biträden, för resor, för inköp av möbler, böcker, kartor m. m. ävensom för lokalens städning och

uppvärmning samt för hyra, i den mån den nu disponerade lokalen ej är tillräcklig. Då sagda belopp enligt utskottets mening i sig jämväl bör inbegripa sådana ändamål, som äro avsedda att tillgodoses förmedelst det av Kungl. Maj:t ifrågasatta engångsanslaget, har utskottet icke funnit sig böra tillstyrka ett sådant anslag.

Utskottet förbiser härvid ingalunda, att med den reduktion av det utav Kungl. Maj:t för ändamålet begärda anslaget, som utskottet sålunda förordat, institutets arbetsresultat givetvis icke kunna förväntas bliva desamma som vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat. Under nuvarande statsfinansiella läge har utskottet emellertid ansett denna omständighet vara av mindre betydelse än att det avväges, huru stort belopp, som det ekonomiska läget vid varje särskild tidpunkt synes medgiva att för ändamålet disponera.

Beträffande sättet för täckande av det sålunda av utskottet tillstyrkta driftkostnadsanslaget har utskottet med hänsyn till beskaftenheten av det ifrågavarande forskningsarbetet och då dessutom, såsom ovan antytts, den finansiella situationen manar till att i möjligaste mån bereda lättnad för statsregleringen, funnit, att rusdrycksmedelsfonden lämpligen bör kunna tagas i anspråk för ändamålet, och kommer utskottet, i händelse riksdagen delar denna uppfattning, att i sitt utlåtande angående statsregleringen avgiva förslag i sådant avseende.

Utskottet hemställer alltså, att riksdagen må

I. besluta inrättandet av ett under särskild av Kungl. Maj:t förordnad styrelse ställt rasbiologiskt institut med syftemål och verksamhet i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 11 februari 1921 angivits och vad utskottet här ovan anfört;

II. besluta, att chefen för nämnda institut skall i avlöningshänseende vara likställd med universitetsprofessor;

III. för ändamålet i riksstaten under Uppsala universitet såsom en särskild anslagsgrupp under rubriken: institut för rasbiologi

a) till avlöning åt en chef för nämnda institut uppföra ett bestämt ordinarie anslag å 7,500 kronor;

b) till upprätthållande av institutets verksamhet under år 1922 anvisa på extra stat för sagda år ett reservationsanslag av 60,000 kronor att utgå enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

I anslutning till riksdagens numera fattade beslut i anledning av utskottets dels under punkt 64 i dess utlåtande nr 8 A dels ock i utlåtande nr 60 framställda förslag kommer det ordinarie bestämda anslaget till Uppsala universitet, nu 1,050,857 kronor, att ökas med 3,490 kronor till 1,054,347 kronor.

Stockholm den 10 april 1921.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius*, *C. J. G. Swartz*, *A. G. Lindblad*, *N. A. Nilsson*, *J. Nilsson* i Skottlandshus, *H. M. Bäckström*, *J. L. Widell*, *O. U. B. Olsson*, *C. G. Ekman*, *O. Bergqvist*, *A. Pers* och *C. P. V. Nilsson* samt

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *A. Wiklund*, *J. Jönsson* i Revinge, *O. H:son Waldén*, *P. Nilsson* i Bonarp, *C. R. Jansson* i Falun, *S. Bengtsson* i Norup, *P. B. Nilsson* i Landeryd, *O. Osberg*, *K. A. Westman*, *J. D. Norman* och *S. J. Karlsson* i Nynäshamn.
